

Příběh Mayské knihy mrtvých

Poselství dávné civilizace

Nalezli jsme velké množství knih psaných jejich znaky, a protože neobsahovaly nic, v čem by nebylo vidět jejich pověry a lži d'ábla, všechny jsme je spálili, čehož oni želeli v překvapující míře a projevovali hojný zármutek?

Tyto řádky napsal budoucí biskup. Psal je v klášterní cele, kde čekal na proces. Sama církev jej soudila, dokonce přímo ve Španělsku - za zvěrstva, jež předtím páchal na Mayích, pro která ho svému králi udali dokonce samotní Španělé. Čekal dlouho, osm let, a čas si krátil psaním své budoucí obhajoby. Tak spatřila světlo světa známá Relación de las cosas de Yucatán, Zpráva o věcech na Yucatánu, jedno z nejzajímavějších svědectví o působení katolické církve v Novém světě a ovšem i o původních obyvatelích, jejich životě, zvycích a? pohanství?.

A ZBYLY JEN TŘI?

Diego de Landa se obhájil, a proto se mohl roku 1571 do Mexika triumfálně vrátit - ovšem už v hodnosti yucatánského biskupa. Na rozdíl od mnoha dalších conquistadorů mu ale nejspíš nešlo o zisk: jeho františkánská posedlost jej nutkala k likvidaci všeho, co jakkoli ?zavánělo pověrou?. Kodexy nechával pálit při zvláštních, vpravdě obřadních autodafé, během nichž mizely také stovky soch, stél a dalších uměleckých a náboženských předmětů, nesoucích evidentní pečeť samotného d'ábla. Archeologie tehdy neexistovala a mayské památky nikoho nezajímaly - samozřejmě s výjimkou zlata, stříbra a šperků, které bylo možné jakkoli zpeněžit. Nikdo se už asi nedozví, jakými cestami ?Boží neprozřetelnosti? se do Evropy dostaly tři kodexy, které skutečně zázrakem unikly španělské inkvizici, Landovi a desítkám dalších, kteří přišli před ním nebo po něm. Osud toho, který je z pohledu mayského chápání života a smrti nejdůležitější, je více než zajímavý.

Roku 1832 jej Angličané získali z pařížské Národní knihovny, aby se stal součástí

desetisvazkového díla Mexické starožitnosti, které uspořádal a vydával Lord Kingsborough. Jeho projekt se ale zastavil na dílu devět: desátý svazek nikdy nevyšel a mayský rukopis záhadně zmizel.

Jednoho večera roku 1859 napadlo Léona de Rosny, jednoho z nejvýznamnějších francouzských mayologů 19. století, obrátit na chodbě Pařížské knihovny dnem vzhůru odpadkový koš, který měl být druhého dne vyneseno. K jeho úžasu z něj vypadla obálka nadepsaná jménem Pérez. Když ji otevřel, zatajil se mu dech: v ruce držel mayský kodex, považovaný léta za ztracený.

19. století bylo Latinské Americe mimořádně nakloněno. Nádherné památky lákaly dobrodruhy, umělce i obchodníky; do země Mayů a Aztéků putovali Němci, Angličané, Američané, Francouzi i Češi. Roku 1813 znovuobjevil Alexander von Humboldt pro svět Drážďanský kodex a senzační de Rosnyho nález brzy přivolal další: v roce 1866 našel vynikající francouzský badatel (mimořádně objevitel mytické mayské knihy Popol-Vuh), abbé Brasseur de Bourbourg, v knihovně v Madridu třetí mayský kodex, kolem něhož vznikla pověst, že patřil samotnému Hernandu Cortézovi. Možná existují i další, napadlo jistě leckoho.

HLEDÁ SE ? Mayský Champollion?

Bohužel, dodnes se nepodařilo prokázat existenci žádného jiného kodexu; objevilo se ovšem přirozeně několik podvrhů. Slovo bohužel je třeba zdůraznit proto, že kodexy Aztéků a dalších latinskoamerických národů zdaleka nemají výpovědní hodnotu mayských. S výjimkou Mayů totiž nikdo v tehdejší světě neznal tajemství písma. Aztécké „obrázkové“ zápisy jsou sice zajímavé a také několik dalších kodexů, vzniklých po příchodu Španělů, představuje pozoruhodné svědectví o conquistě i životě původních obyvatel, ovšem jejich obsah lze v lepším případě interpretovat jako více nebo méně zdařilou spekulaci a nikoli jako rozšifrování toho, co jejich často až „komiksové“ obrázky přinášejí.

Existence tří původních mayských rukopisů (nebo alespoň dokonalých opisů částí původně mnohem rozsáhlejších kodexů, které se cele nedochovaly) byla sice příjemná, chybělo ale to nejdůležitější: klíč k jejich rozluštění a pochopení. O to se pokusil již zmíněný de Rosny, avšak bez úspěchu. Po něm ztroskotalo úsilí a nadšení mnoha dalších badatelů. A tak zatímco mayský svět pozvolna odkrýval svá tajemství, zatímco legendární americký malíř Fréderick Catherwood prováděl úžasné rekonstrukce mayských památek a nápisů, poté, co se podařilo pochopit mnohé z mayských hieroglyfů, popsat božstva a jejich role i fantasticky přesný a nesmírně složitý kalendář, když vznikala první fotografická dokumentace, na níž se ze vzduchu podílel i slavný pilot Charles Lindberg, když Sylvanus Griswold Morley udělal z mayologie vědecký obor a když po II. světové válce vydal svoje tajemství i Chrám nápisů v Palenque, mayské rukopisy - a zejména ten uložený v Paříži - svůj obsah sřežily.

Svět Mayů čekal na svého „Champolliona“, někoho, kdo podobně, jako to dokázal on s egyptskými hieroglyfy, provede stejně erudované rozluštění těch, které po sobě zanechali mayští stavitelé pyramid. A dočkal se, ačkoli to trvalo trochu déle.

FRANCOUZSKÝ GÉNIUS

Paul Arnold (1909-1992) byl mužem opravdu renesančního záběru. Zajímal se o hermetismus, buddhismus, byl vynikajícím znalcem čínských náboženství, nebyl mu cizí spiritismus. Ovládal řadu jazyků, což se - podobně jako u Champolliona - ukázalo být zásadní výhodou. Za svou knihu Deváté slunce získal dokonce prestižní francouzskou Velkou cenu za esoterickou literaturu. Kromě toho napsal knihy Japonští mudrci, Baudelaireův esoterismus, Zen a japonská tradice, Tajná historie Alasaska, Klíče k Shakespeareovi a další. Zabýval se i dějinami rosekruciánů. Mayským rukopisů m se věnoval od šedesátých let minulého století. Roku 1977 definitivně rozluštil text Pařížského kodexu a o rok později jej nakladatelství Roberta Laffonta ve Francii vydalo. Název knihy zněl Le Livre des morts maya a obsah byl přesně takový, jak název napovídá: mayská kniha mrtvých.

Odezva byla neskutečná. Svět se poprvé dozvěděl o tom, že mayská kultura nebyla ?jen? krvavá, ?jen? obětní, ornamentální, tajemná a neznámá, jakoby ?spadlá z nebe?, ale že byla především zasvěcená a esoterická. A že měla texty podobné Egyptské nebo Tibetské knize mrtvých.

Suchopární vědci se k Arnoldově práci stavěli přirozeně rezervovaně: nikdo jim totiž ve škole nevysvětlil, že by staří Mayové mohli uvažovat o něčem tak nesmyslném, jako je víra ve stěhování duší, reinkarnace. Posmrtný život? Budiž, vždyť toto ?opium lidstva? vyznávaly skoro všechny kultury Mezoameriky (a samozřejmě nejen ony). S tím je nutné ?prostě? počítat. Ale reinkarnace? Prosím vás?

V pozdějším vydání šel Paul Arnold ještě dál: porovnal text Pařížského kodexu s Drážďanským a Madridským a zjistil jednoznačnou shodu, a to i přesto, že text uložený v Saské zemské knihovně v Drážďanech je považován spíš za ?kosmologický? a text z Madridu za unikátní ukázkou mayské astrologie.

HAD A JAGUÁR

Jaromír Kozák se zmínil, že popis starých Egyptů pro nejrůznější esoterické fenomény byl velmi důkladný. U starých Mayů tomu bylo podobně. Teprve Mayská kniha mrtvých dává klíč ke smysluplnému pochopení celého panteonu bohů, které Mayové uctívali, a k jejich až vášnivému zpodobování zvířat, především hada a jaguára.

Mexický kulturní atašé, pan Gerardo Ochoa Sandy, mě ve své pracovně na pražském velvyslanectví upozornil na boky schodiště Chrámu nápisů v Palenque, tvořené jedním dlouhým hadem. Had je skutečně nejčastěji zobrazované zvíře mayského světa. Najdete jej na nádobách, v rukou bohů, na nástěnných malbách popisujících rituály, na oděvech i scénách z mayské kosmogonie. Smysl symbolu vysvětluje Mayská kniha mrtvých: jedná se jednoznačně o symbol hadí síly, o jejíž existenci Mayové nejenže věděli, ale kterou během svých rituálů také ovládali. Uvědomíte-li si, že tento fenomén zmiňují i staří Indové, Tibeťané a Egypté, pochopíte snadno esoterickou hloubku mayské kultury.

Ovládání hadí síly prokazovali mayští kněží, zasvěcenci i panovníci během zvláštních rituálů

sebezasvěcení?. Jejich průběh byl mimořádně krvavý a nepochybně i bolestivý; v tom se poněkud liší od zmíněných národů.

Rituál sebezasvěcení byl prováděn ve zvláštních centrech, svatyních, kde docházelo také k obětování. Prováděl jej kněz, který přistoupil k adeptovi a zvláštním nožem mu probodl kořen penisu nebo jazyk. Tímto probodnutým orgánem byl potom protahován hrubý provaz? Jistě jste se někdy kousli do jazyka (nebo jinam), a tak si určitě dokážete představit neskutečnou bolest, která tento proces provázela. K ovládnutí bolesti - lépe řečeno přechodu na jinou úroveň vědomí, což je v tomto případě totéž - napomáhala několik prostředků. Především to byla úžasná duchovní síla mayských kněží, dále samozřejmě koncentrace adepta, který se na rituál připravoval pod jejich dohledem delší dobu, naplněnou pústy a zdrženlivostí všeho druhu, a vedle toho patrně i zvláštní nápoj, o jehož složení kodexy mlčí.

O obsahu tohoto nápoje lze jen spekulovat. K dispozici měli Mayové hned několik rostlin. Jednou z nich bylo kakao, jehož poměrně vysoký obsah alkaloidů mohl pomáhat přivést do jiného stavu vědomí. Kakao bylo navíc považováno za posvátné a mnoho mayských artefaktů je věnováno právě jemu. Mohlo se ale také jednat o kořen stromu balche, lusky stromu kante nebo listy rostliny ololiuqui, známé jako "posvátný svlačec". Milan Calábek se na základě svých znalostí mexických domorodých reálií domnívá, že miska, která bývá na mnoha (nejen) mayských vyobrazeních podávána adeptům, mohla obsahovat speciální směs kakaa a peyotlu.

Bez ohledu na to, co obřadní nápoj obsahoval, je jisté, co bylo smyslem rituálu: probuzení a následné ovládnutí hadí síly. Ta bývá na kresbách vyobrazena často v mimořádné barevnosti; mayský had - na rozdíl od toho, co se plazí po zemi - však nemá ocas, ale dvě tlamy. Jednou do něj z mayské "Bezbřehé záře" vstupují duchovní bytosti, aby druhou vystoupily do světa smrtelníků a poctily jej svou návštěvou?

CHILAN Z MEXICA

Pro Maye byl pozemský život dobrodiním: zatímco lama v Tibetské knize mrtvých zapřísahá duši zemřelého, aby nepodléhala pokušení touhy po znovuzrození, role mayských chilanů je opačná.

Mayové byli jedinými středoamerickými Indiány, kteří měli kult předků. Své mrtvé dokonce pohřbívali v těsné blízkosti domů. Chvilím smrtelného zápasu byl přítomen chilan (chilam), kněz-jaguár, který v transu, "uprostřed všeobecného veselí světa mrtvých", jak vypráví Mayská kniha mrtvých, vyprovází duši zemřelého do neviditelného světa zvaného limbus, kde dochází k nové proměně, k tomu, co kniha popisuje jako "znovuzrození v limbu". Mrtvý ztrácí lidskou postavu a kněz jej vede po nebezpečných stezkách znovuzrození. Podle Pařížského kodexu se zesnulý vrací do lidského těla ve třech fázích, o jejichž průběhu neměli mayologové do doby zveřejnění Arnoldova překladu tušení.

Po velkém přechodu se zesnulý postupně vrací do stavu stále vyššího vědomí. Ve druhé fázi vstupuje do světa zvaného limbus: tam čeká na reinkarnaci. O té se rozhoduje v další fázi, kdy "je duše zbavena své bývalé schránky" (a tudíž mizí vzpomínka zesnulého na minulý život; jedná se tedy o podobný postup, jaký popisuje Platón v metafoře doušku z Řeky zapomnění) a je "vložená do lůna ženy". Tento proces se odehrává ve světě, který Mayové nazývali? podměsíční?.

Pro nedostatek místa není možné popsat celý průběh této události? tak, jak jej podrobně líčí Mayská kniha mrtvých. Souvislosti, které popisuje Paul Arnold, jsou fascinující a zdaleka se netýkají jen smrti. Hovoří o potřebě komunikace světa živých a mrtvých, o zasvěcených kněžích, o pojetí času, tak vzdáleném naší dnešní zoufalosti? Hovoří o nás, tak to je.

MAYOVÉ A DNEŠEK

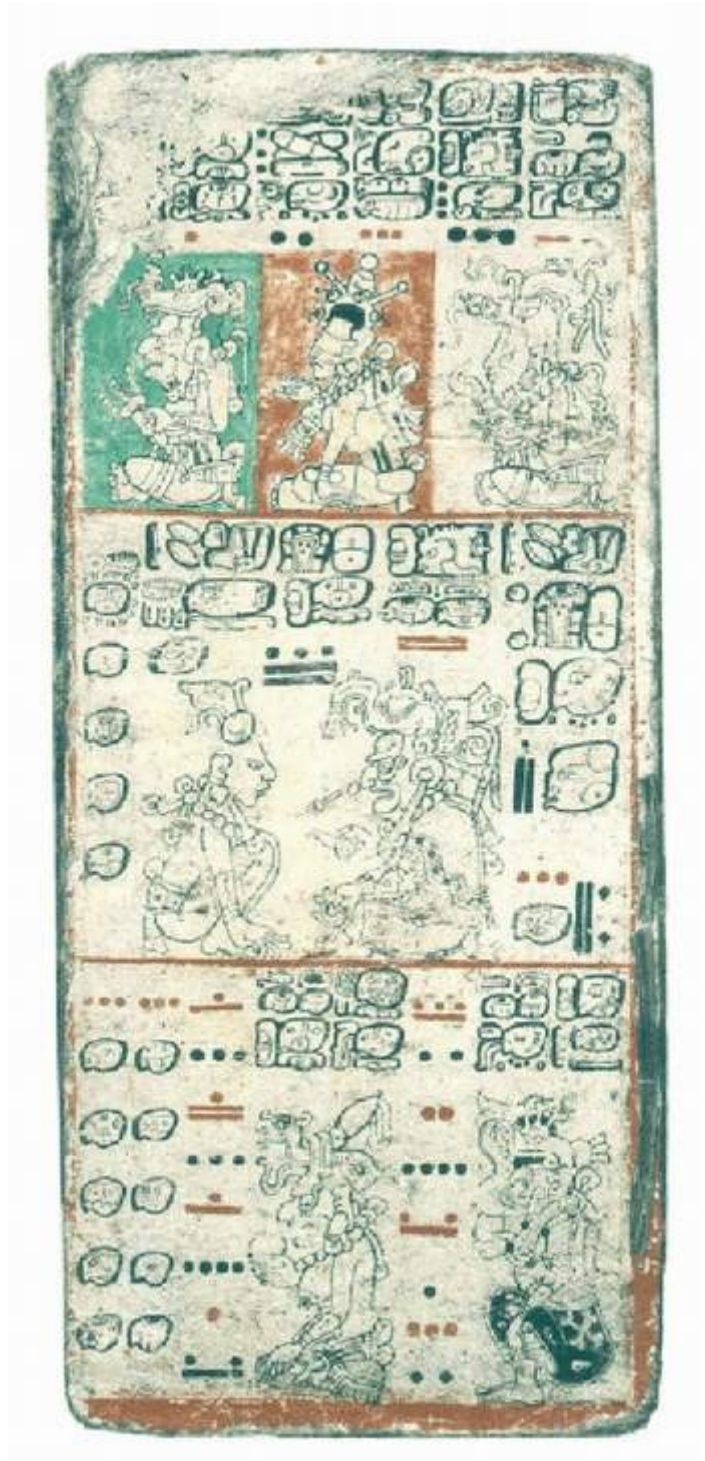
Zatímco Egyptská kniha mrtvých ještě mohla být pokládána za jakýsi zvláštní výstřelek? podivuhodným způsobem exaltované civilizace, Tibetská se stala výzvou. Mayská kniha mrtvých, dílo pocházející z civilizace, již bychom z něčeho podobného asi sotva podezřívali?, se zdá již být určitým důkazem toho, že tyto fenomény nejsou jakousi zvláštní náhodou, nebo chcete-li shodou okolností, koincidencí v bláhových dějinách ještě bláhovějšího lidstva.

Jako bychom v této knize (pokolikáté už v souvislosti s Mayi?) znovuobjevili civilizaci, která přes to, že toho po ní v psané podobě zůstalo tak neuvěřitelně málo, vypovídá o nás samotných mnohem víc, než tušíme.

Jak zmiňuje Landova Zpráva, ničení posvátných kodexů Mayové "želeli v překvapující míře". Není divu: vždyť pro ně tyto knihy byly něčím mnohem cennějším, než by mohly být obyčejné kroniky, záznamy o životech předků, kterých si tolik vážili, než doklady jejich mizejících podivuhodných znalostí nebo pouhou památkou na doby, kdy byl přes aztéckou nadvládu jejich národ mnohem svobodnější než po příchodu křesťanů. Byly pro ně životem samým, přítomností i budoucím osudem. Byly pro ně klíčem k pochopení svého příštího vtělení, klíčem k pochopení života samého.

Mayská kniha mrtvých dovoluje opustit Dänikenovu představu o lidech spadlých z nebe?. V tom případě by totiž museli spadnout z nebe? také Indové, Egypťané a Tibeťané - anebo my všichni, což tak nejspíš bude. Zřejmě ne ve smyslu našeho původu mimozemského?, ale nejspíš nebeského?. Mayská kniha mrtvých je dalším strhujícím svědectvím o existenci světa, který sice smysly nevnímáme, ale z něhož pocházíme a kam se stále - a když nám to dojde, tak i rádi - vracíme. Aspoň na chvíli.

Jiří KUCHAR

Mayský kodex

